

Besparingen in de zorg

Editoriaal

Luc Van de Ven

Het vormen van een regering is een onnoemelijk lastige klus. De voorbije maanden heeft Nederland hiermee geworsteld en vandaag zitten de Belgische partijleiders te zwoegen op een compromis (of beter gezegd: een lange reeks van compromissen) dat voor elke betrokken partij acceptabel zou moeten zijn. We voelen geen jaloezie ten overstaan van deze verkozenen; hun werk is uitermate complex en zeker niet te onderschatten. Goedkope kritiek of spot betreffende deze dames en heren zal je bij uw dienaar niet vinden. Maar dit betekent niet dat we hen niet scherp in het oog moeten houden. Uit het weinige nieuws dat ons vanuit de besprekingen kon bereiken (discretie en stilzwijgen is nu eenmaal een voorwaarde om ten langen leste compromissen te realiseren), komt nu al een constant thema naar voren: we zullen moeten besparen, de kas is meer dan leeg, de schulden stapelen zich op en Europa kijkt toe. Dat laatste argument (Europa als boosdoener) wordt door sommigen vooral te onpas gebruikt... en je vindt altijd mensen die dan snel mee opstappen in deze stoet van verontwaardiging. Hoe dan ook, iedereen moet beseffen dat besparingen noodgedwongen aan de orde zullen zijn. En dan komt de vraag der vragen: op welke domeinen ga je besparen en op welke domeinen bij voorkeur niet? Al vrij snel na de verkiezingen werd door sommigen, als was het een vanzelfsprekendheid, geopperd dat men moet knippen in de uitgaven van welzijn en gezondheidszorg. Dan houd ik mijn hart vast; en met mij zonder twijfel tal van directies van woonzorgcentra, verantwoordelijken voor de thuiszorg en de diensten geriatrie... en daarnaast zovele andere, doorgaans anonieme betrokkenen, de mantelzorgers.

Zoals de vorige keren komt Gustaaf aarzelend en wat verlegen de gesprekskamer binnen. Hij glimlacht naar me, niet omdat hij zich goed voelt, maar wel om zijn dankbaarheid te tonen. Dat laatste is wat mij betreft totaal overbodig; ik heb geen probleem, hij wel. Zowat een jaar geleden werd bij zijn echtgenote de diagnose 'ziekte van Alzheimer' gesteld. Het aanhoren van deze

term was al een klap, de dagelijkse realiteit nog veel erger. In het begin waren het vooral de problemen met het geheugen; erg vervelend, dat zeker, maar achteraf gezien nog het minste van alle kwalen en kwellingen. Ook de fouten die ze maakte bij de bereiding van de maaltijden of het feit dat ze de wasmachine niet meer correct kon bedienen, waren storend maar al bij al nog beheersbaar. Gustaaf leerde snel het huishouden over te nemen. Maar stilaan veranderde ook haar karakter: ze werd nors, beschuldigde hem van het vervreemden van voorwerpen, en als er een andere vrouw in de buurt kwam (zoals de jonge zorgkundige) bleef het thema vreemdgaan, de 'scheve schaats', niet lang uit. Als er eenmaal een discussie was begonnen, kon die doorgaan tot diep in de nacht. Na verloop van tijd heeft Gustaaf leren zwijgen: "Weet je wat eigenlijk het zwaarst weegt? Ik kan met mijn vrouw geen ruzie meer maken. Een heel leven lang waren wij mekaars gelijken, we konden ons beiden weren. Nu eens moest ik toegeven en me excuseren, een andere keer was het haar beurt. Maar alzheimer heeft dit alles onmogelijk gemaakt: hoe kan ik nu vlakaf mijn gedacht zeggen tegen iemand die in de touwen ligt!?" Ondanks het feit dat de thuiszorgdeskundigen doen wat ze kunnen, is Gustaaf de uitputting nabij. "In het weekend en tijdens de vakanties moet ik de zorg grotendeels alleen dragen. Mijn kinderen doen hun best, maar beiden wonen veraf. En daarbij, de zorgtaken, dat is het minste; haar gedrag en de beschuldigingen maken me kapot. De maatschappelijk werkster van de gemeente heeft met mij al eens gesproken over een opname in een woonzorgcentrum. Hier in het dorp is er een, maar ze kunnen geen mensen meer opnemen, ze hebben te weinig personeel."

.....

Luc Van de Ven, hoofdredacteur van *Senior*, is klinisch ouderenpsycholoog, verbonden aan de Dienst Ouderenpsychiatrie van het Universitair Psychiatrisch Centrum van de KU Leuven.

Ideeën over besparingen in de ouderenzorg worden bij velen meer dan eens gekoppeld aan de verzuchting dat families in de toekomst weer meer de verantwoordelijkheid op zich moeten nemen. Sommigen verwijzen dan naar het vroegere driegeneratiegezin, anderen naar culturen, bijvoorbeeld in oosterse landen, waar hulpbehoevende ouderen hoe dan ook in familieverband worden opgevangen, hierbij quasi achteloos voorbijgaand aan de context waarbinnen mantelzorg zich afspeelt (denk hierbij aan de positie van de vrouw, of kinderen per definitie in de buurt blijven wonen, de grootte van de woningen, enzovoort). Het doorschrijven van het probleem naar de mantelzorg is en blijft een lugubere zaak. Beleidsverantwoordelijken dienen te beseffen dat vele mantelzorgers nu al zeer zwaar onder

druk staan... zoals bij vele professionele hulpverleners in de ouderenzorg het water aan de lippen staat. De vrees is daarom niet ongegrond dat besparingen in de zorg vele slachtoffers dreigen te maken: de hulpbehoevende ouderen op de eerste plaats, maar daarnaast ook hun mantelzorgers, partners, kinderen en kleinkinderen, en bovendien de nu al vaak overvraagde professionele hulpverleners. De kost van zo'n besparing zal zonder twijfel hoog oplopen.

In het huidige nummer verschijnen opnieuw zeer boeiende bijdragen door auteurs uit verschillende disciplines, die inzoomen op uiteenlopende aspecten van de zorg voor ouderen. Een eerste hoofdartikel van de pen van **Indy Merckx, Lorenz Van der Linden en**

Jos Tournoy behandelt therapietrouw bij ouderen, en de auteurs stellen dat een gezamenlijke en multi-disciplinaire inspanning de beste resultaten oplevert. In een volgende artikel bespreken **Christel Geerts en Sophie Albrecht** aan de hand van kwalitatief onderzoek de aandachtspunten in Vlaamse woonzorgcentra met betrekking tot de vroegtijdige zorgplanning. **Benedicte de Koker, Deborah Lambotte en Nico De Witte**, op hun beurt, hebben het over een heikel thema: wie zorgt er voor de oudere mantelzorger? Zoals aangehaald is mantelzorg een niet te onderschatten opdracht. Maar de oudere mantelzorger heeft daarenboven nog te kampen met de eigen toenemende kwetsbaarheid. Het laatste hoofdartikel van de hand van **Claar van der Maarel-Wierink, Barbara Janssens en Luc De Visschere** werpt een kritische blik op mondzorg bij kwetsbare ouderen. Deze auteurs houden een pleidooi voor een duurzame optimalisatie van de interprofessionele aanpak ervan in Nederland en Vlaanderen en ze illustreren dat aan de hand van lopende projecten.

Maar er is meer: in de rubriek 'Uit de praktijk' beschrijft **Katrien Van de Weghe**, algemeen coördinator van 'Leve de Ouderen!', de werking van dit inspirerende project, dat bijdraagt aan zingeving en levenskwaliteit bij ouderen door op hen een beroep te doen. Nog veel te vaak laten we dit sociale kapitaal links liggen, vanuit negatieve percepties over ouderen. Daarnaast licht **Maarten Deroey** toe, aan de hand van een korte schets van zijn cursus, hoe men zich goed kan voorbereiden op de pensionering. 'De stand der wetenschap' buigt zich deze keer over een belangrijke vraag met betrekking tot fitheid: nemen we de trap op of af? **Lies Van Assche** bespreekt een onderzoek naar de verrassende effecten van excentrische training bij ouderen. Tot slot uit **Geert Messiaen** in 'Fa kruis, de kritische noot' enkele verzuchtingen over de beperkte interesse van politici in de steeds groter wordende groep van ouderen. Een selectieve blindheid of regelrechte (en domme) verwaarlozing? Het is tijd om verandering te brengen, zo stelt hij.

» Inhoud

EDITORIAAL

Besparingen in de zorg 1
Luc Van de Ven

ARTIKELS

Therapietrouw bij ouderen: a team effort 4
Indy Merckx, Lorenz Van der Linden & Jos Tournoy

Advance Care Planning in Vlaamse woonzorgcentra? 14
Een exploratief kwalitatief onderzoek naar knelpunten en kansen
Christel Geerts & Sophie Albrecht

UIT DE PRAKTIJK

Leve de Ouderen! 20
Een stad voor ouderen is een stad voor iedereen
Katrien Van de Weghe

ARTIKEL

Oudere mantelzorgers ondersteunen? 23
Denk ook aan hun kwetsbaarheid
Benedicte de Koker, Deborah Lambotte & Nico De Witte

FA KRUIS, DE KRITISCHE NOOT 30
Geert Messiaen

ARTIKEL

Mondzorg bij kwetsbare ouderen 32
Claar van der Maarel-Wierink, Barbara Janssens & Luc De Visschere

UIT DE PRAKTIJK

Jouw zinvolle pensioen 40
Maarten Deroey

DE STAND DER WETENSCHAP

Trap op of af? 42
Het verrassende effect van excentrische training op de fitheid van ouderen
Lies Van Assche

ANDERS GEZEGD

Lente in de herfst, soms is er meer nodig... 44
Sven Lachaise